

POLITIKA NE PRIHVAĆANJA DOKAZA U PREDMETU IT-04-74

Nika Pinter*

Uvodna napomena

Odlučila sam, da ću uvodno dati činjenice iz procesa, tako da vi sami možete donijeti zaključak, odgovaraju li činjenice temi i je li postojala politika ne prihvaćanja dokaza ili je to subjektivni stav odvjetnice-braniteljice.

Nakon što prezentiram činjenice, odlučila sam, da činjenice prezentiraju i predsjedavajući Antonetti i Slobodan Praljak. Tako će vam ujedno i atmosfera sudnice biti približena.

Naime, bez zavaravanja vrlo, vrlo rijetki pratili su suđenje i gotovo ništa o tijeku i sadržaju postupka ne znaju, a rijetki su i pročitali presude i prvostupanjsku i žalbenu.

Proceduralne činjenice

U ovom slučaju, u predmetu Prlić, šest je optuženih, 4.914 uvrštenih je dokaznih predmeta tužilaštva i 4.947 uvrštenih dokaznih predmeta obrane.

Cijeli process je bio, tako smo ga mi zvali, proces na štopericu (*stop watch trial*) koja je 13 godina mjerila vrijeme o duljini ispitivanja svjedoka, o duljini podnesaka, o duljini

* Braniteljica generala Slobodana Praljka **Nika Pinter** svoju je pravničku karijeru započela kao tužiteljica, da bi devedesetih prešla u odvjetnice. Početkom rada Haaškog suda zastupa mnoge optuženike. Zastupala je obranu **Dragana Papića**, oslobođenog u samom predmetu prije donošenja presuda. Bilo je to u predmetu **Kupreškić**. U predmetu Kordić – Čerkez zastupala je obranu **Marija Čerkeza**, u predmetu Naletilić - Martionović sudjelovala u obrani **Naletilića**, bila je subraniteljica u obrani **Paška Ljubičića** i na kraju u predmetu **Prlić** i ostali zastupajući obranu **Slobodana Praljka**. Provela je 19 godina u sudnici Haaškog suda.

obraćanja vijeću. Ograničenje je bilo i u broju pisanih stranica podnesaka koji su bili ključni za obranu.

Da bi bilo razumljivo zašto ova ograničenja prvo ističem, moram naglasiti da je vremenski opseg optužnice bio od 1991. i ranije od tog datuma pa do travnja 1994. i kasnije od tog datuma. (Sve što navodim moguće je provjeriti i u presudama i na stranici, sada MICT. Nema kreativnosti niti adaptacije činjenica sukladno temi, u ovom izlaganju).

I dok smo se u završnim pismima (u njima se iznosi teorija obrane i pobjau navodi optužbe, na kraju rasprave), još mogli snalaziti pa uz glavni podnesak, završno pismo, dodati i annexe i na taj način putem opisa dokumenata dodatno pobijati navode optužbe, u žalbenoj smo raspravi bili ograničeni i vremenom izlaganja žalbe i brojem riječi u žalbi. Od vremena koje nam je u žalbi bilo dodjeljeno za "obranu" žalbe, imal smo 12 pitanja žalbenog vijeća na koja smo morali odgovoriti, a odgovori na ta pitanja uračunavali su se u dodjeljeno vrijeme za izlaganje žalbi.

Zašto je to važno za ovu temu?

Ograničiti obranu brojem riječi u analizi činjeničnog stanja i dokaza i primjene prava, nakon četiri godine rasprave, preko 60.000 stranica i oko 300 iskaza svjedoka, znači pokazati potpunu nezainteresiranost za stav obrane.

Nemoguće je odgovoriti na optužbe sadržane u optužnici ukoliko se obrana onemogućiti da prezentira događaje i razloge zbog kojih su se određeni događaji zbili. HZHB nije bila u vakuumu, general Praljak nije bio u vakuumu. Prije donošenja presude treba imati na raspolaganju sve raspoložive činjenice kako bi moglo donijeti pravednu odluku.

Ograničavajući obranu Slobodana Praljka da pobija točke optužnice većina vijeća povrijedila je pravo na efikasnu obranu Slobodana Praljka. Kada optužba tvrdi i dokazuje da su se napadi od strane HVO-a odvijali i bili usmjereni prema civilnom stanovništvu u realizaciji zajedničkog kriminalnog plana, spriječiti obranu da pokaže kroz odgovarajuće dokumente i svjedoke da se nije radilo o napadu na civilno stanovništvo i civile i da je sukob bio posljedica napada ABiH, znači narušavanje prava obrane predviđena u Statutu i imati naprijed stvoren stav o optužbi.

U ovom postupku, koji je bio nominalno kazneni, pravila o uvođenju dokaza nisu primjenjena, već se prihvaćalo dokaze koji neće remetiti odluku vijeća i navode optužbe.

Većina odluka, pa tako i presuda prvog stupnja, doneseni su, mi smo u obrani to zvali 2:1, dakle odluka većine a ne cijelog vijeća. Niz je izdvojenih mišljenja predsjedavajućeg, suca Antonettija u krajnjoj liniji i presuda je bila donesena većim dijelom u odnosu 2:1 – pogotovo u odnosu na UZP (JCE).

Prije donošenja presude treba imati na raspolaganju sve raspoložive činjenice kako bi moglo donijeti pravednu odluku, a redukcija činjenica nužno dovodi do pogrešne primjene prava ali i do negacije pravde.

Vrijeme i prostor (broj rječi u podnescima) nisu bili dovoljni za tako opsežnu građu.

Ocjenjujem da će osobe koje ovo čitaju, iako nisu pravne struke, razumijeti teškoće sa kojima su se obrane sučeljavale. Namjera mi je ukazati na one ključne dijelove rasprave i odluka po podnesenim podnescima (*motionima*), koji ocrtavaju atmosferu postupka i objašnjavaju zašto je Slobodan Praljak s indignacijom odbacio presudu žalbenog vijeća.

Dokumenti se ne mogu čitati izolirano, niti se iz dokumenta na temelju kojeg se donosi zaključak o postojanju neke činjenice, može čitati samo dio dokumenta, nego se mora pročitati cijeli dokument i moraju se dokumenti povezati sa događajima na koja se odnose. Selektivnost u odabiru sadržaja dokumenta kako bi se njima utvrdile činjenice, koje su, čim su reducirane, nepouzdana, dovode do pogrešnog utvrđivanja odlučnih činjenica i činjenično neutemeljenih zaključaka a nakon toga do pogrešne primjene prava.

Izvlačenje zaključka po želji, a ne po činjenicama koje su prezentirane u kaznenom postupku, ne može dovesti do pravedne i činjenično utemeljene presude.

Odbijanje prihvaćanja izjava koje se odnose na muđahedine u Srednjoj Bosni, i situaciju u Srednjoj Bosni, izjave koje su odbijene kao nerelevantne, pri čemu posebno skrećem pažnju na odbijanje kao nerelevantne izjave svjedoka, muđahedina 3D03715 – Ali Ahmad Ali Hamada¹ evidentno su odraz želje većine da se održi teza optužbe.

1 Transcript zapisnika u predmetu IT -04-83-T str. 5428-5618.

Pozicija većine vijeća da izjave svjedoka koje se odnose na muđahedine kao i na događaje u Srednjoj Bosni (Travnik, Bugojno, Kakanj, Vareš) nisu relevantne za konkretan slučaj, bila je pogrešna, jer upravo je tužiteljstvo u optužnici tvrdilo da je jedan od načina provođenja JCE-a bilo neosnovano zastrašivanje Hrvata da im prijete opasnost od muđahedina kako bi time postigli reverzibilnu progon i premještanje Hrvata iz Srednje Bosne u Hercegovinu.

Stav većine vijeća, u odnosu na ove izjave, da su izjave nerelevantne, bio je potpuno pogrešan i omogućio je zaključak iz paragrafa 54 i 55 sveska 4 presude koji glasi:

Paragraph 54

... Međutim, predloženi su i dokazi o tome da je dio hrvatskog stanovništva srednje Bosne zaista bježao zbog borbi, dok su drugi pošli za njima kako ne bi ostali u manjini, ili zato što su dobili takvo naređenje od HVO-a, ili pak zbog manipulacija HVO-a, tj. strahu da će ih muđahedini istrijebiti, mada nije postojala nikakva stvarna fizička opasnost.

Paragraf 55

Iz pregleda sveukupnih dokaza proizlazi da to raseljavanje u provincije 8 i 10 HVO nije organizovao samo radi stvarne pomoći dijelu hrvatskog stanovništva zatečenog u zonama borbenih dejstava, nego i radi preseljenja, milom ili silom, i stanovništva kojem nije prijetila neka stvarna opasnost.¹⁵² Na taj način HVO je uspio da odnos snaga u tim provincijama promijeni u korist Hrvata.

Pri čemu je u optužnici u paragrafu 17d i 39a² upravo bilo navedeno da su propagandom o navodnom postojanju muđahedina optuženici ostvarivali svoj zajednički kriminalni plan kroz udružen zločinački pothvat čiji je cilj bio da se odnos snaga u provincijama 8 i 10 promijeni u korist Hrvata.

Kao odgovor na optužbu obrana je tvrdila da je ABiH počinila zločine nad Hrvatima i da je to relevantno jer su ti zločini proizveli strah, osjećaj nesigurnosti među hrvatskom populacijom, nepovjerenjem prema ABiH. Kao rezultat takvih postupaka ABiH, hrvatska civilna populacija je pobjegla iz svojih kuća na područje pod kontrolom HVO-a. Optužba je tvrdila da se radilo o reverzibilnom etničkom čišćenju. Predloženim izjavama, koje su odbijene, obrana je htjela

2 Izmjenjena optužnica od 16 .studenog 2005.

pokazati da je bjeg Hrvata bio izazvan ponašanjem ABiH i Muslimana, a ne realizacija projekta udruženog zločinačkog pothvata u cilju koncentracije Hrvata na jednom području i nije bio rezultat propagande.

Prema optužnici ICTY u predmetu *Hadžihasanović et al.*, koji predmet je završen prije početka suđenja u predmetu *Prlić et al.* i dok se pripremala optužnica u predmetu *Prlić et al.*, isti tužitelji kao i u predmetu Prlić tvrdili su:

... U travnju 1993. godine, a početkom ljeta 1993. godine, jedinice 3. korpusa ABiH pokrenule su niz teških napada na HVO uključujući, ali ne ograničavajući se na područja općina Bugojno, Busovača, Kakanj, Maglaj, Novi Travnik, Travnik, Vareš ... ABiH operacije kulminirale su masovnim napadom između 7. i 13. lipnja 1993. godine u područjima, između ostalog, općine Kakanj, Travnik i Zenica.³

Unatoč raspolaganja sa činjenicama o ofenzivi ABiH, tužitelj u predmetu *Prlić i ostali* ne spominje ofenzivu i nalazi je nerelevantnom.

Posljedice ofenzivnih djelovanja ABiH bio je pad Bugojna Kakanja i Travnika, brojni protjerani i izbjegli Hrvati u Prozor/Ramu, Vareš a kasnije u Hercegovinu.

Međunarodna zajednica vrši pritisak na Republiku Hrvatsku zbog događanja u Bosni i Hercegovini, pri čemu pritisak na one koji su u ofenzivi nije zabilježen. Muslimani osim vojne, imaju i propagandnu i političku ofenzivu, okrenuli su se protiv saveznika jer "su postali spremni za Hrvate".

Predsjedavajući suda Antonetti u presudi, kao i tijekom rasprave, dao je svoje izdvojeno mišljenje u odnosu na politiku uvođenja dokumenata.

Izdvojena mišljenja predsjedavajućeg suca Antonettija uz odluke o podnesenim zahtjevima za uvođenje dokaza (dokumentarnih i personalnih):

Odlukom sudskog vijeća-većine, o podnesku obrane za uvođenje dokumentarnih dokaza od 1. travanj 2010. odbijeni su dokazi obrane koji su bili usmjeren na pobijanje teza tužitelja.

3 Case No: IT-01-47-PT III izmjenjena optužnica od 26. 9. 2003.

Predsjedavajući sudac Atonetti imao je izdvojeno mišljenje s obzirom na način i kriterije primjenjene u *Odluci*.⁴

Na strani 46 citirane Odluke, predsjedavajući sudac Antonetti napisao je:

Before examining, for example, the contents of certain documents denied admission by the majority, it would first be worthwhile to note that the entire group of documents is known to all of the parties and that there are moreover sound reasons to inquire why the Prosecution is now advancing that certain documents are not reliable or authentic, especially when they were disclosed by the Prosecution to the Defence.

Predsjedavajući sudac Antonetti u istoj odluci, odnosno u svojem izdvojenom mišljenju, navodi:

*The Praljak Defence sought the admission of **73 Exhibits** that, it said, went to prove that the BH Army initiated combat against the **HVO**.*

*The Prosecution, surprisingly, disputes their admission into evidence on grounds that **these are not relevant exhibits**.*

*The majority in the Trial Chamber, at Paragraph 90, considers that certain documents focus on operations initiated by the BH Army in "**geographic zones located beyond the scope of the Indictment**".*

*Given the state of the evidence assembled, a complete disparity surfaces between the arguments of the Prosecution (an HVO attack against the BH Army) and the arguments of the Defence (attacks by the BH Army against the HVO). This Exhibit lies at the very heart of the theory of **joint criminal enterprise**.*

This theory is applicable to all of the territories of the Republic of Bosnia and Herzegovina, and not merely to zones involving cases where a plan of ethnic cleansing existed.

It would then appear difficult to reject out of hand at this stage of the proceedings those Exhibits that go to prove

⁴ Decision on Praljak defence Motion for admission of documentary evidence, dated 1 April 2010. Slobodan praljak's request for the reconsideration or in the alternative, for certification to appeal the non-admission of certain documentary evidence filed 3.5.2010 – 11.6.2010.

the Defence's theory, unless one of the parties' theories is presently adopted. ..

DVOSTRUKI STANDARD

Vijeće je odbilo dokaze Slobodana Praljka s naslova neautentičnosti, jer nisu imali ili štambilj Hrvatskog državnog arhiva ili nisu imali zaglavlje i potpis⁵ dok je istovremeno prihvatilo dokumente sa jednakim nedostacima koje je predlagao OTP⁶. Slobodan Praljak morao je ispuniti strože uvjete pri uvođenju dokaza, većina vijeća nije poštovala jednaki tretman strana u postupku

Predsjedavajući sudac Antonetti na odluku većine o odbijanju dokumentarnih dokaza obrane Praljak (1. travanj 2010.) stav prema tužiteljevim dokumentima naveo je:

Before examining, for example, the contents of certain documents denied admission by the majority, it would first be worthwhile to note that the entire group of documents is known to all of the parties and that there are moreover sound reasons to inquire why the Prosecution is now advancing that certain documents are not reliable or authentic, especially when they were disclosed by the Prosecution to the Defence.

*As stated in Article 16 of the Statute, **the Prosecutor is responsible for investigation**. Thus, at the time of the investigation, it was the Prosecutor's responsibility to take the initiative to test the reliability and authenticity of the documents, especially insofar as these documents that are currently contested by the Prosecution must have been used by the Prosecution while it was drafting the Indictment....*

*That being said, it is likewise appropriate to give further consideration to the issue of the **Croatian State Archives** mentioned in Paragraph 66 of the Decision. I differ strongly from the position stated by the majority on this issue.*

U naredbi o prihvaćanju dokaza vezanih uz zahtjev obrane za uvođenje dokumentarnih dokaza uz svjedočenje Slobodana

5 Slobodan Praljak Motion for the admission of documentary evidence dated 24.10.2009.; Decision on Praljak defence Motion for admission of documentary evidence, dated 1 April 2010.;

6 3D00879, 3D00990, 3D01200, 3D01688, 3D01136, P01825, P00622, P02476, P01806, P03700, P06073, P08556, P08569.

Praljka, predsjedavajući sudac dao je 23. 2. 2010. svoje suprotno mišljenje na odluku većine vijeća⁷. Prema stavu predsjedavajućeg većina je imala selektivan pristup:

Odbijanjem više od 100 dokumenata može se postaviti pitanje profesionalne stručnosti advokata optuženog koj bi svojeg klijenta branili uprkos zdravom razumu, a što ne mogu vjerovati, znajući kakvo je iskustvo advokata u međunarodnim procesima.

Ako to nije slučaj, čemu onda takvo masovno odbijanje tih dokumenata?

Odgovor se čini očiglednim: većina sudija je napravila selektivan izbor dokumenata i zadržala samo najrelevantnije, a odbila ostale.

.... Međunarodno pravosuđe mora razumjeti situacije, a kako bi se one razumjele, treba za to imati sredstva.....⁸

U šestom svesku prvostupanjske presude od 29. 5. 2013, predsjedavajući sudac Antonetti dao je svoje izdvojeno mišljenje. Za ovaj osvrt ukazujem na strane 73 i 74 prijevoda na "b-h-s" jezik :

Iz tog razloga je, u interesu pravde, bolje usvojiti veoma širok pristup prihvatanju dokumenata, osim u izuzetnim slučajevima kada je očigledno u pitanju falsifikat ili kada neki dokument očigledno nije ni od kakve koristi za rješenje spora. Ako bi u toj fazi suđenja neki dokument ipak trebalo odbaciti, Pretresno vijeće bi u takvom slučaju moralo da dā potpuno i detaljno obrazloženje zašto dotični dokument nije prihvaćen i ne bi se, kao što je nažalost bio slučaj, smjelo zadovoljiti opaskama poput sljedeće kao komentarom u vezi s dokumentom: "nedovoljno relevantan [ili] nedovoljne dokazne vrijednosti", pri čemu stvarni razlozi zbog kojih dokument nije prihvaćen ostaju nepoznati.

I dalje, na stranici 74:

Moram da izrazim žaljenje zbog činjenice da je tužilaštvo po meni imalo veoma selektivan pristup tim dokumentima, zadržavajući, da bi dokazalo svoju tezu, samo dokumente

7 Dissenting opinion of the presiding judge on the public decision on the order to admit evidence relating to testimony of Slobodan Praljka dated 23 February 2010. Prijevod na BHS 3/58445 i 2/58445 TER

8 Sudac Antonettija, Izdvojeno mišljenje od 23. 2. 2010.

koji mu idu u prilog, a ostavljajući po strani sve one koji bi mogli da bace drugačije svjetlo na njegove nazore. Takva praksa mi se ne čini najkonstruktivnijom kada je riječ o krivičnim djelima iz domena međunarodnog humanitarnog prava. Smatram da je u situaciji kad na terenu koegzistira više suprotstavljenih snaga, uz prisustvo tri vojske (VRS, HVO i ABiH), apsolutno neophodno ukazati na to da se vojni događaji mogu razumjeti samo horizontalnim analiziranjem krivičnih djela, a ne tako što će se ponuditi samo neki dokumenti iz samo jedne od vojski, i to oni koji idu u prilog tezi tužilaštva.

Preciznije govoreći, mislim da je neophodno da se, ako je riječ o incidentu triju strana u sukobu, nastali na dan incidenta, umjesto da se zadovoljimo izjavama žrtve koju je pogodio hitac, ne znajući tačno odakle se pucalo. Možda bi uranjanje u arhive borbenih jedinica omogućilo da se nađe naređenje kojim je snajperisti naloženo da izađe na teren s naoružanjem i municijom. Naravno, ti dokumenti bili bi dovedeni u vezu s drugim dokumentima, a posebno s onima koji potiču od međunarodne zajednice, kako bi se stekla potpunija slika o događaju.

O eliminaciji relevantnih doklumenata tijekom postupka sudac Antonetti se očitovao u u svojem izdvojenom mišljenju od 29. 5. 2013., str. 73.:

Drugačije rečeno, dokument će konačnu ocjenu dobiti tek u odnosu prema drugim dokumentima u fazi završnog vijećanja, a ako je vođena kontradiktorna rasprava o značaju dokumenta, Vijeće će tada morati da donese meritornu odluku o njegovoj važnosti. Opasnost da se neki dokument eliminiše u ranoj fazi postupka, u situaciji nedovoljnih saznanja o predmetu u cjelini i strategijama raznih strana u postupku, može u izvjesnim slučajevima imati za posljedicu neostvarenje pravde.

Konkretan takav primjer bilo je uvrštavanje dokumenta u vezi s knjigom o ofanzivnim dejstvima ABiH u Bosni i Hercegovini koju je napisao jedan američki historičar. Većinskom odlukom, taj dokument nije uvršten u spis, iako je po meni bio relevantan i mogao imati određenu dokaznu vrijednost.

Iz tog razloga je, u interesu pravde, bolje usvojiti veoma širok pristup prihvatanju dokumenata, osim u izuzetnim slučajevima kada je očigledno u pitanju falsifikat ili kada neki dokument očigledno nije ni od kakve koristi za rješenje spora. Ako bi u toj fazi suđenja neki dokument

ipak trebalo odbaciti, Pretresno vijeće bi u takvom slučaju moralo da dā potpuno i detaljno obrazloženje zašto dotični dokument nije prihvaćen i ne bi se, kao što je nažalost bio slučaj, smjelo zadovoljiti opaskama poput sljedeće kao komentarom u vezi s dokumentom: "nedovoljno relevantan [ili] nedovoljne dokazne vrijednosti", pri čemu stvarni razlozi zbog kojih dokument nije prihvaćen ostaju nepoznati.

“Razlozi” odbijanja svjedoka obrane

Kada se govori o politici uvođenja, odnosno ne uvođenja dokaza, nužno je ukazati i na ocijenu vijeća, paragraph 377, u odnosu na vještaka obrane Slobodana Praljka Vlade Šakića:⁹

377. Vijeće konstatuje da je tokom unakrsnog ispitivanja tužilaštvo uspjelo da dovede u sumnju nepristrasnost ovog vještaka. Doista, rasvjetljujući veze između Instituta Ivo Pilar, koji je vodio i još uvijek vodi Vlado Šakić, i hrvatske države, ali i između tog instituta i hrvatskih obavještajnih službi, tužilaštvo je pokazalo tijesnu vezu koja je postojala i još uvijek postoji između svjedoka i hrvatskih političkih vlasti. Vijeće podsjeća da su optužbe u vezi s ulogom Hrvatske u sukobu bile predmet brojnih rasprava između strana. Više svjedoka je ispitano u vezi s tim i brojni dokumenti su uvršteni u spis. Osim toga, Vijeće podsjeća da je vještak dužan da svjedoči objektivno, nepristrasno i neovisno kako bi Vijeću pomogao da donese zaključak van razumne sumnje.⁸⁷² Vijeće na kraju podsjeća da se svjedočenje vještaka Vlade Šakića tiče ključnog pitanja u ovom predmetu – odgovornosti nadređenog. U tim okolnostima, Vijeće mora posebnu pažnju pridati nepristrasnosti dotičnog vještaka. Vijeće, stoga smatra da povezanost Instituta Ivo Pilar, Vlade Šakića, hrvatske vlade i hrvatskih obavještajnih službi dovodi u sumnju nepristrasnost Vlade Šakića kao vještaka.

Istovremeno, svjedok William Tomljenović, zaposlenik tužiteljstva, kojeg tužitelj plaća, svjedočio je o dokumentima i značenju dokumenata HVO i tumačio ih je, koje tumačenje je vijeće prihvatilo bez opaske o povezanosti vještaka sa tužiteljstvom a svjedok Tomljenović bio je kredibilan svjedok.

⁹ Prvostupanjska presuda, svezak I, od 29.5.2013.

Pristup prvostupanjskog vijeća slijedila je i žalbena presuda, argumente obrane i tvrdnju da presuda nema razloga, što čini povredu prava na pravično suđenje, obrazložila je, primjera radi, navodi se:

Presuda žalbenoga vijeća: odnos prema svjedočenju generala Praljka

221. The Appeals Chamber recalls that a trial chamber is not required to set out in detail why it accepted or rejected the testimony of an accused person, nor systematically justify why it rejected each part of that evidence." The Trial Chamber found that Praljak's testimony was credible on certain points, and relied on his testimony in those instances, but was hardly credible on others, in particular when seeking to limit his responsibility in respect of certain allegations." In making this finding, the Trial Chamber does not cite to specific parts of Praljak's evidence, nor does it refer to other parts of the Trial Judgement where it discussed Praljak's testimony in more detail. (podcrtala NP) However, in referring generally to the volume and importance of his evidence, Praljak does not demonstrate how the lack of a more detailed discussion of this evidence invalidates the Trial Judgement. As such, he has not met the burden of proof required for an appellant alleging an error of law on the basis of a lack of a reasoned opinion. Praljak's sub-ground of appeal 55.1 is dismissed.¹⁰

Odbijajući prihvatiti dokaze obrane, redukcijom činjenica, vijeće je onemogućilo primjenu načela *in dubio pro reo*, a žalbenom vijeću ostavilo fragmentarni prikaz i onemogućilo ga da predmet sagleda cjelovito.

U odnosu na podnesak obrane sa zahtjevom za prihvaćanje pisanih izjava svjedoka po Pravilu 92 bis, kojom odlukom su odbijeni zahtjevi obrane, predsjedavajući sudac Antonetti 16. 2. 2010 dao je svoje izdvojeno mišljenje:¹¹

Što se tiče spiska od 20 izjava, nije mi jasno po kojem se kriterijumu taj broj može odrediti.

¹⁰ Žalbena presuda nije prevedena na BHS, ne postoji službeni prijevod.

¹¹ Disenting opinion to confidential decision on Slobodan Praljak's motion for admission of written evidence pursuant to Rule 92 bis.

Primjećujem da, kad je tužilaštvo iznosilo svoje zahtjeve, nije bilo određeno nikakvo ograničenje i daje Pretresno vijeće prihvatilo više od 100 izjava ili transkripata.

S obzirom na kriterijume definisane u paragrafu 47 ove Odluke, moglo se postaviti pitanje korisnosti-navedenih 100 izjava.

Isto tako, postoji rizik od prekoračenja ograničenja, odnosno od ocjenjivanja koje bi se obavilo prije vijećanja o tezi odbrane.

Teza odbrane mora se izložiti putem svjedoka i njenih dokumenata, a njezino iznošenje traje do podnošenja završnog podneska odbrane.

Ta teza će biti ocijenjena prilikom vijećanja, i to na osnovu usporedbe sa svjedocima tužilaštva i njegovim dokumentima (kojih ima više od 5.000).

Stoga ne vidim razlog zbog kojeg bi ex abrupto broj trebalo ograničiti na 20. ...

Praljkova odbrana je Pretresnom vijeću podnijela 156 izjava, Što je s moje strane iziskivalo ozbiljan posao u vezi s razmatranjem svake pojedine navedene izjave, imajući u vidu faktore protiv uvrštavanja u spis tih pismenih izjava (djela i ponašanje optuženog i faktori definisani u pravilu 926w(A)(ii)).....

Napominjem da je ovo Vijeće bez ikakvog oklijevanja od tužilaštva prihvatilo 103 izjave na osnovu pravila 926/6-, uz 158 svjedoka viva voce,

Kako onda da u tim uslovima ne tretiramo jednako obje strane. Čak ako to bude i značilo da se selekcija izvrši u trenutku vijećanja.

Ne slažem se s opaskom navedenom u paragrafu 32 Odluke: "Vijeće napominje i to da je ta brojka, 155, prima facie nesrazmjerna i pretjerana". Ista opaska mogla se iznijeti i u vezi sa zahtjevima tužilaštva, što nije bio slučaj. Zbog čega bi postojala dvostruka mjerila? Naime, nisu li 103 izjave tužilaštva na osnovu pravila 926/5 možda nesrazmjerne, pa čak i pretjerane?

Apsolutno se ne slažem s rečenicom navedenom u paragrafu 35: "S obzirom na to, Vijeće je u Odluci od 25. aprila 2008. istaknulo da su redundantni odnosno nedovoljno ili nimalo relevantni za navode Optužnice i svjedoci koje je Praljkova odbrana htjela pozvati na osnovu pravila 93 Pravilnika, kao i oni koji su pozvani da svjedoče o humanitarnoj pomoći koja se "dostavljala Muslimanima, o saradnji između Hrvata i Muslimana tokom 1991. i 1992. godine, o srpskoj agresiji, o mudžahedinima, tj. o temama koje je Praljkova odbrana ponovo navela u podatku 3 Zahtjeva".

Smatram da sve te teme mogu Vijeću pojasniti navode o udruženom zločinačkom poduhvatu i da valja razmotriti tek prilikom vijećanja, odnosno nakon okončanja pretresa, a ne prije, kako je gore navedeno.

I zaključno, odbijanje zahtjeva nakon 5 mjeseci čini mi se u suprotnosti s našom obavezom da osobno i s dužnom pažnjom razmotrimo sve zahtjeve.

U svakom slučaju, smatram da je Pretresno vijeće imalo na raspolaganju sve potrebne elemente da donese konačnu odluku, i to već dulje vrijeme.¹²

Početak obrane generala Slobodana Praljka¹³

Riječi generala Slobodana Praljka tijekom suđenja, a koje se odnose na politiku uvođenja dokaza i njegov stav prema tom načinu postupanja sudskog vijeća.

Na samom početku rasprave Slobodan Praljak, rekao je, obrazlažući teoriju obrane da je njegova obrana pokazati dokaze da bi se utvrdile činjenice, a među ostalim i one koje se odnose na njega:

Odgajali su nas i učili su nas ne govoriti o sebi, a posebice ne govoriti dobro i pozitivno o pristojno i to se ne smije činiti.

¹² Sudac Jean-Claude Antonetti: Protivno mišljenje u vezi s povjerljivom odlukom po zahtjevima Slobodana Praljka za prihvatanje dokaza na osnovu pravila 92bis pravilnika. 16.2.2010., str. 2-3, 4, 6.

¹³ Početak obrane generala Slobodana Praljka, 4. svibnja 2009, transcript predmeta IT-04-74, str. 39481-39482.

U brojnim intervjuima i razgovorima, u vrijeme i poslije rata, nikada i nigdje nisam ni riječi prozborio o tome što sam dobro uradio i kako sam se ponašao u ratu.

A onda su počeli lagati sve više, konstruirati lažne svjedoke i lažne „ISTINE“ i tako su me DOVELI NA SUD KAO ZLOČINCA.

Sad mi je dosta, prelazim na prvo lice jednine, oslobođen svakog obzira spram tzv. građanske pristojnosti i TVRDIM DA POSTOJI - ARHIMED-PRALJKOV ZAKON KOJI GLASI:

PRALJAK URONJEN U RAT SMANJIT ĆE KOLIČINU ZLA U TOM RATU ZA JEDINICU „1 PRALJAK“

Ta jedinica sastoji se od

- a) **ENERGIJE** - SLOBODAN PRAUAK
- b) **DNEVNE KOLIČINE VREMENA U KOJIMA TA ENERGIJA DJELUJE** - 20h U PROSJEKU DNEVNO SLOBODAN PRAUAK
- c) **STRASTI - ILI BRZINE SAGORJEVANJA TE ENERGIJE** - SLOBODAN PRAUAK
- d) **HRABROSTI** - SLOBODAN PRAUAK
- e) **ZNANJA** – SLOBODAN PRAUAK
- f) **IQ** – SLOBODAN PRAUAK

U pojedinim pobrojanim elementima neki ljudi mogu imati bolje osobine od mene, npr. znanje i inteligenciju – ali nema ih puno i razlike ne mogu biti znatne.

ALI,

NE PRIZNAJEM DA JE NETKO U TO VRIJEME IMAO OSOBINE KOJE BI ZBROJENE DALE VIŠE OD „1 PRALJKA“. – JEDINICE DEFINIRANE ARHIMED-PRALJKOVIM ZAKONOM.

Za učiniti više u tim vremenima i na tom položaju, trebalo je imati attribute Boga.

General Slobodan Praljak odlučio je napustiti suđenje

Slobodan Praljak 1. ožujka 2010 odlučio je da će, zbog načina uvođenja dokumenata i onemogućavanja njegove obrane

napustiti suđenje. Svoju je odluku obrazložio u pismu koje je uputio sucima raspravnoga vijeća 23. veljače 2010.:¹⁴

Gospodi sucima

Jean-Clode Antonetti, Aprad Prandler i Stefan Trchsel

Den Haag , 23. 2. 2010.

Od tri temeljna pitanja koja nas u najvećoj mjeri određuju:

što jest;

što možemo znati;

što trebamo činiti,

kao student filozofije i kao profesor a i kasnije, bez obzira na djelatnost kojom sam se bavio, ja sam ponajviše vremena posvećivao temeljnom pitanju svake etike: "Što nam (mi) je činiti ?" ...

Mislim da sam o tome pročitao svu relevantnu literaturu a ta literatura kaže da svaki pojedinac odlučuje o vlastitom činjenju kada u ravnojese (ravnotežu) dođu tri varijable - hrabrost, nepodnošljivost vlastite pasivnosti spram sustava u kojem se nalazi, i očekivana kazna.

Dakle - kada i na koji način reagirati i iskazati neslaganje i koliku cijenu platiti za učinjeno?

Do danas mi ostaje dvojbeno da li su takvi postupci čin slobodne volje pojedinca ili samo statistička varijabla velikog broja pojedinačnih vrijednosti.

Zašto sve ovo govorim?

Jer je kumulativni rast malih loših procedura na ovom suđenju dospio do tačke mog nepristanka.

Nešto od toga ću pobrojati:

A. Kako izgleda praksa tog Suda svjedoče nam knjige C. del Ponte "Gospođa Tužiteljica", "Mir i kazna", Florence Hartman. Optužnice se u mnogim slučajevima pišu da bi se zadovoljili politički ciljevi, nejasno čijih sve interesa, a zakulisne igre dovode u pitanje smisao institucije.

14 ICTY predmet IT-04-74, D58550-D58528, 02 March 2010, Slobodan Praljak's Personal Notice, Original: English. (Ovom prigodom citiramo dijelove službenoga prijevoda.)

B. Pismom upućenim na mnoge važne adrese tražio sam odgovor na pitanje: Da li je optužnica protiv mene pisana na osnovu stava "da su Hrvati pokvarena kurvina kopilad" (za razliku od Srba koji su samo "kurvina kopilad"), kako to piše u knjizi C. del Ponte. Pitao sam da li je takva izjava rasistička i koliko bih to ja godina robije dobio da sam U RATU tako govorio o Srbima ili Muslimanima-Bošnjacima.

Nitko se nije potrudio ni kurtoazno odgovoriti.

C. Suci nemaju mogućnost provjere činjenične utemeljenosti cijele ili dijelova optužnice prije nego što potvrde optužnicu.

U ovoj se sudnici vrlo često spominjala riječ "profesionalni suci".

Ne znam šta bi u drugim jezicima mogao biti sadržaj riječi "profesionalac" ali u hrvatskom jeziku dva su značenja bitna za sadržaj tog pojma "profesionalac":

1. To je čovjek koji svoj posao obavlja za novac - za razliku od amatera.
2. Profesionalac je čovjek koji zna svoj posao - za razliku od diletanta. ...

Profesionalci se slažu u 99% slučajeva kada o nečemu prosuđuju.

Suci na ovom Sudu a posebice u ovom Vijeću, Jean-Clode Antonetti, Aprad Prandler i Stefan Trechsel uglavnom se ne slažu.

Treba li nekoga pustiti kući, pod kojim uvjetima, smije li okrivljenik ispitivati, kako se mora predati cedulja sucima a kako drugim odvetnicima. Jedno Vijeće novom odlukom derogira prethodno, pravila se mijenjaju svakodnevno, jedna pravila vrijede za optužbu, druga za obranu. Volio bih to vidjeti, da ovaj i ovakav sud sudi Francuzima, Englezima, Amerikancima, Kinezima zbog napr. Tibeta. Balkancima i ostalim Afrikancima može se tako suditi. Eksperimenti nad androidima uvijek su bili dopušteni. Najblaže rečeno takav način rada frustrira, a pristajanje na proces tako da se na sud dolazi, znači njegovanje nade kako će usprkos svemu presuda biti pravična. Ali nadanje mora biti ograničeno racionom, jasnom spoznajom da pogreške zaključivanja mogu imati slučajnu distribuciju a nikako nejasno izraženu usmjerenost.

A onda u "Nalogu o prihvatanju dokaznih predmeta u vezi sa svedokom 4D - AB" od 14.01.2010. sudac Antoanetti po ne znam koji put u izdvojenom mišljenju piše:

1. "Međutim, smatram da je Pretresno vijeće, suočeno sa lavinom dokumenata, sve njih moglo prihvatiti, s mogućnošću da na kraju suđenja od strana zatraži da putem završnih pismenih podnesaka izvrše trijažu, pa da se onda krene u svrsishodnu debatu o nekim od prihvaćenih dokaznih predmeta.

Većina sudija ovog Vijeća nije se opredelila za to zdravorazumsko rješenje inspirirano decenijama profesionalne sudske prakse,"

2. "Smatram da je isključivanje dokumenata ove vrste ravno jednostranom pristupu sukobu."

Stoga želim nešto reći o logici i metodi znanstvene spoznaje.....

Svi mi (pa i suci) zaključujemo logički i saznajemo metodološki srazmijerno vlastitom znanju (bolje rečeno - srazmijerno vlastitom neznanju"), srazmjerno analitičkoj i sintetičkoj snazi našeg uma, naši zaključci ovise i o fizičkoj i o mentalnoj energiji koju imamo i koju ulažemo u spoznajni proces, pa i o vremenu koje posvećujemo otkriću zaključaka.

Ali nikako ne, i ni pod koju cijenu i podnipošto nije dopustivo ispustiti, zanemariti, odbaciti one činjenice ili premise koje bi mogle osporiti naš zaključak, spoznaju ili presudu. Citirao sam jednom Schillera: "Obilje pridonosi jasnoći"....

Zašto suci Prandler i Trechsel odbacuju dokaze?

Da li suci Prandler i Trechsel žele reducirati sustav na mjeru vlastitog razumijevanja ?

Ili reduciraju sustav na mjeru dokazivosti nekog već unapred zadatog zaključka, Sportski rečeno ne namješta li se takvim načinom rezultat utakmice?

Nije li pravednije ostaviti sve dokaze u predmetu a zaključivanjem ih zanemariti ako to nalaže od sudaca izabrana logika te na taj način **pro futuro** omogućiti drugim sudskim instancama provjeru metode kojom se došlo do presude.

U pročitanim knjigama a i iz osobnog iskustva postalo mi je nesporno jasno da ideologija i politika mogu oblikovati sva

spoznajna polja (pa i polje pravne znanosti) na način da riječi moralnost i pravičnost u vremenima djelovanja tih polja nemaju ama baš nikakvo značenje i smisao.

Iz sudskog spisa izbacili ste mi izjave svjedoka, izjave koje govore o meni, o mom mišljenju, o mom govoru, o mom djelu i o mom propustu - ako ga ima. Trebalo vam je 6 mjeseci za odluku, a time oštetili ste i druge obrane.

Doveli ste me do minimuma vlastitog dostojanstva i zbog toga ne pristajem na dalje sudjelovanje.

To je sve što mogu, "reći riječ i spasiti dušu" a vi radite što vam je volja.

Na samom kraju procesa Slobodan Praljak je rekao (str. 52520 zapisnika):

Nisam kriv!

I ne mislim pritom na osjećaj krivnje. Hladno, racionalno, logikom koja je kritički provjeravana desetine puta - znam da nisam kriv.

Časni suče Antonetti; ako vaša presuda bude suprotna mom zaključku, ja ću, poštujući opće načelo opovrgljivosti svakog mišljenja, zaključka ili stava, otvoreno i hrabro preispitati svoj stav o vlastitoj odgovornosti.

Ako spoznam pogrešku, izdržavat ću kaznu jer ste vi pravični. Znat ću što sam mogao bolje, kako sam mogao bolje, gdje sam mogao bolje i kada sam mogao bolje; i to mišlju, riječju, djelom i propustom.

Ako me ne uvjerite, ako vaše tumačenje činjenica bude nedovoljno dobra ili pogrešno primijenjena spoznaja neke od društvenih znanosti:

pa postane moguće ono što nije bilo moguće,

pa postane jednostavno ono što nije jednostavno,

pa moć da se nešto učini postane prosta zamjena za želju ili htijenje,

onda ću ja biti u zatvoru samo zato jer je sud sila.¹⁵

A to zbilja ne bi bilo ništa novo. Prezentiram samo činjenice, ne dajem svoju ocijenu niti stav. Stav bi trebali zauzeti čitatelji

¹⁵ Predmet IT-04-74-T, Tužitelj versus Prlic et al. Završna riječ obrane generala Slobodana Praljka, Ponedjeljak, 21 veljače 2011., str. 5220. (Transkript preuzet s društvenih mreža.)

na temelju prezentiranog, pa sami odlučiti imam li pravo u
uvodno iznesenoj tvrdnji da suđenje nije bilo *fair trial*.